

Glommerträsk

Slutredovisning för projekt
”Allemansrätten och skogens bär,
hållbar bärplockning för lokal konsumtion”
2022

Utveckling Bioekonomi Landsbygd Livsmedel

Glommersträsk

Innehåll

Projektgrupp.....	3
Mål.....	3
Målgrupp.....	3
Aktiviteter	3
Resultatspridning	6
Uppföljning och utvärdering.....	8
Utvärdering av aktiviteter i skolorna.....	8
Information till de utländska bärplockarna.....	10
Information till allmänheten via öppet hus.....	10
SLU's utvärdering	10
Sammanfattning.....	12
Uppnått resultat.....	12
Tips och erfarenheter inför framtida aktiviteter	13
Bilagor	13
Bilaga 1 Inbjudan till skolorna.....	14
Bilaga 2 Manual för information i skolorna	15
Bilaga 3 Sammanställning frågor i klassrum under våren	16
Bilaga 4 Tipsrundan i skogen	17

Projekt "Allemansrätten och skogens bär, hållbar bärplockning för lokal konsumtion" har genomförts med stöd av Naturvårdsverket. "Materialet är producerat av Bärens Hus i Glommersträsk tillsammans med samverkanspartner, som gemensamt ansvarar för innehållet.

Glommersträsk

Projektgrupp

Bärens Hus ideell förening har varit projektägare för rubricerade projekt och projektgruppen har bestått av Bo Lundmark, Gunny Bertilsson, Anja Lindgren, Bärens Hus, Cecilia Wahlberg Roslund, Cewaro AB, Gun Lidestav, SLU. Projektgruppen har utvecklat ett nära samarbete med Skogen i Skolan genom deras regionsamordnare i Norrbotten Ewa-Marie Zetterkvist samt Khalmurad Soinov vid Bostad Lappland.

Mål

Projektets mål har varit att:

- få fler unga och lokala personer att intressera sig för naturen och utnyttja dess utbud av både hälsofrämjande utevistelser och ätbara råvaror. Dessa ska få ökad kunskap om allemansrätten, bärplockning och bärens värde
- minst 6 skolklasser och en grupp nysvenskar ska ha fått information och kunskap enligt ovan
- få fram ny kunskap om målgruppernas syn på allemansrätt och hållbar bärplockning via genomförda enkäter och miniworkshops
- mål på sikt, att få fler medborgare att besöka skogen för att plocka bär, vilket skulle ge stärkt lokal ekonomi och stora hälso- och miljövinster

Föreningen ser även fram emot att kunna fortsätta med dessa aktiviteter, om stöd kan erhållas.

Målgrupp

- Barn
- Unga
- Nya svenskar
- De som utövar aktiviteter med risk för störningar och skador på mark

Aktiviteter

Vid projektansökan planerade aktiviteter:

Riktade insatser till skolklasser och nysvenskar i april-maj, utländska bärplockare i juli-augusti.

Bred insats med information i Bärens Hus till allmänheten i augusti.

Program

Visning av utställningen i Bärens Hus, presentation och information om allemansrätten, hur man plockar bär utan att skada naturen, värdet av skogens bär, lokal förädling och konsumtion, i konferenslokal, samt miniworkshop med diskussionsfrågor. Utvärderande enkät om insatsens effekt i början och slutet av dagen.

September: 4 tillfällen, skogsexkursion med skolklasser på besök i skogen för att plocka lingon och sedan rensa bär.

Rapportskrivning och produktion av enkätresultat till utvärdering och resultatspridning.

Genomförda aktiviteter:

Planeringsmöten genomfördes av projektgruppen 22-04-12, 22-05-05, 22-06-03 och 22-08-09.

Befintligt informationsmaterial om allemansrätten och bärplockning inventerades via webbsidor hos Naturvårdsverket, Svenska Turistföreningen, Skogen i skolan, Naturskyddsföreningen, Friluftsrämjandet och Naturhistoriska riksmuseet. Ett urval av material gjordes och användes vid informationen i skolorna (se bilaga 2).

Glommersträsk

Bo, Gunny och Anja informerade i skolklasser och genomförde frågesport om allemansrätten:

18 maj, 3 klasser åk 5 på Ringelsskolan, 2 klasser före och en klass efter lunch

31 maj, 3 klasser åk 7 på Fridhemsskolan

3 juni, åk 4-6 Parkskolan i Glommersträsk

26 juli informerades 15 st bärplockare från Ukraina om allemansrätten och bärplockning i Bärens Hus av Bo, Gunny och Khalmurad.

13-14 augusti, öppet hus för allmänheten med 15-20 besökare.

Under fyra dagar i september 2022 genomfördes en 2 ½ timmes utomhusaktivitet med skolklasser från Arvidsjaur (tre 6:e klasser och tre 8:e klasser) samt elever i åk 1-5 i Glommersträsk skola. Sammanlagt deltog 104 elever och deras 10 lärare. Eleverna hade under vårterminen deltagit i den förberedande klassrumsinformationen rörande allemansrätten och nyttan av vilda bär.

Projektgruppen hade valt ut ett skogsområde i Arvidsjaur som kunde nås från skolan utan buss, d v s att eleverna på egen hand kunde ta sig dit med cykel eller till fots. Elever som bussas in till skolan behövde dock få skjuts med bil. Denna begränsning gjorde att tillgången på bär var i minsta laget, varför organisatören tog med en låda orensade lingon för att ha tillräcklig mängd vid rensningsmomentet. Övriga förberedelser bestod i att ordna med eldplats (ved), sittplatser, ett bord att ställa bär och

Glommersträsk

bärrensare på, samt äkta bärjuice, bärsoft (av lingon och blåbär) och vatten för barnen att prova. Regnskydd visade sig också vara bra att ha. Eleverna hade via skolan fått information om vilken utrustning de skulle ta med till skogen.

I Glommersträsk genomfördes bärplockaraktiviteten vid byns skjutbana och älgslakteri i nära anslutning till skog med bra bärtilgång. På plats fanns grillplats och tak som skydd för regnet i slutet av aktiviteten. Samma upplägg som med de äldre barnen genomfördes men i ett betydligt bättre område avseende bärtilgången. Majoriteten barn hade också med hink och bärplockare samt mer lämpliga väderanpassade kläder och skor. Barnen var ivriga att plocka och många hade erfarenhet av bärplockning med familjen/släktingar. Många var väldigt aktiva och lyckades på mindre än en timme plocka en liter. Några barn ville fortsätta plocka, medan en del redan hade satt sig vid brasan för att värma fötter och händer. Få klagomål framfördes. Barnen hade fullt upp med att rensa sina egenhändigt plockade bär, så den bärlåda som Bo och Murad hade tagit med i reserv behövde inte användas. Ett par av barnen valde att ta med orensade bär hem (- Mamma får rensa! 😊).

Alla skogsaktiviteter inleddes med presentation av projektgrupp, kort återkoppling till vårens aktivitet och programmet för dagen. Under passet med bärplockning minglade projektgruppen runt och småpratade med de bärplockande eleverna. Spontana frågor ställdes om erfarenheter, upplevelse och synpunkter. Alla elever deltog också i en tipsrunda med frågor om allemansrätten.

12, 13, 14 september skogsexkursion med åk 6 och åk 8 i Arvidsjaur. Eleverna plockade bär, provade att rensa bären, deltog i dialog om allemansrätt och bärplockning samt gick tipsrunda med frågor om allemansrätten.

15 september skogsexkursion med åk 1-6 i Glommersträsk som tappert genomförde aktiviteterna i regn och rusk.

Glommersträsk

Resultatspridning

Plan i ansökan:

- Genom en projektrapport som innehåller utvärdering av deltagarnas åsikter och tankar.
- Bilder och filmsekvenser, som dokumenterar genomförda aktiviteter.
- Producerat material kommer spridas till kommuner och skolor i regionen, via www.barenshus.se och sociala medier.
- SLU's utvärdering kommuniceras via SLU's kanaler och samverkan med andra projekt och aktörer.
- Slutrapport till Naturvårdsverket

Genomförd resultatspridning:

Tidningsreportage i Norran 2022-06-17 och 2022-09-21

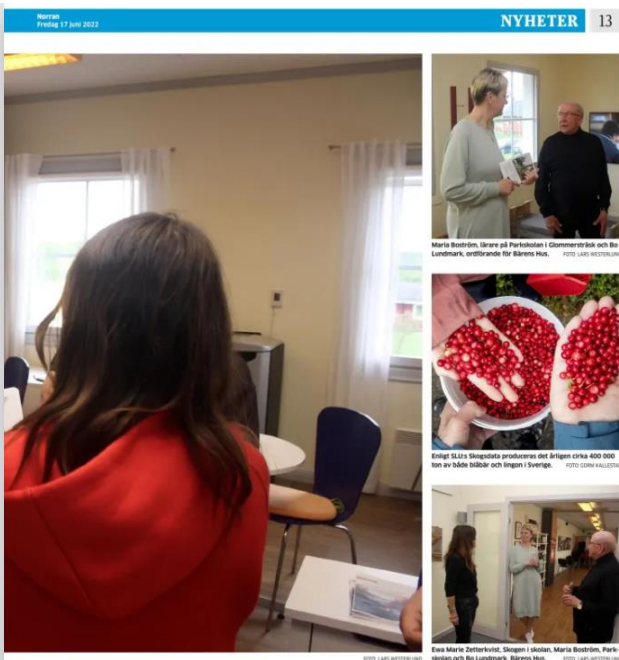

Projekt startar för att öka

GLOMMERSTRÄSK
Elever i Arvidsjaur och Glommersträsk och nyanlända kommer via ett projekt, som drivs av föreningen Bärenshus, få fördjupade kunskaper om allemansrätten och speciellt vill de öka intresset för bärplockning.

– I september är det dags för månadstävling för eleverna då vi följer dem ut i skogen för att plocka lingon. Sedan ska de rensa bären och tillaga något gott av dem, berättar Bo Lundmark, ordförande i Bärenshus.
Har kunskaper att unga instreras för naturen och friluftsliv utöver den pågående pandemin.
– Men det finns fortfarande de generellt sett många kun-

skapspackor om de djurarterer som finns i skogen, säger Bo.
Maria Boström, lärare på Parkskolan, menar dock att barnen i Glommersträsk har goda kunskaper om naturen och de växter som finns i skogen.
– Utöver lekstämman om allemansrätten passar Bo Lundmark på att berätta om bärhan 1957 lyckades plocka och sälja bär för 1 500 kronor så att han kunde köpa en möpplad.
– Det var en härlig känsla att kunna känna ut min nya Victoria Vicky, berättar han och eleverna får nu något att tänka på när de reser utomlands i skogen.
Enligt SLU's Skogsdatabankens utvärdering från 2019 finns det cirka 500 000 ton av både blåbär och lingon i skogen.
– Men det är bara ungefär fem procent av alla bär som nu så att man kunde köpa en möpplad.

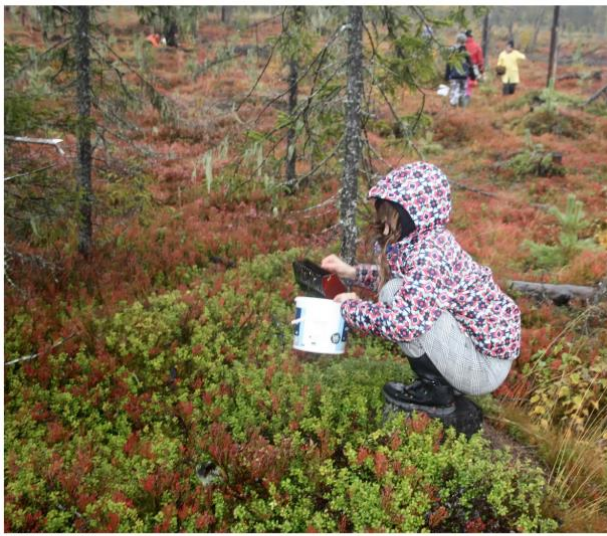
intresse för bärplockning

här blivit Sveriges mest exporterade och arbete råvaror. Deltagarna ska få lokal kunskap om allemansrätten, bärplockning och bärrens värde av hållbarhetsrapporten.
Det Bärenshus vill stärka kunskaperna om projektet "Allemansrätten och skogens bär, hållbar bärplockning för lokal konsumtion". Det är till för unga och lokala personer som intresserar sig för naturen och nyttja den utbud

av både hållbarhets- och ekologiska och arbete råvaror. Deltagarna ska få lokal kunskap om allemansrätten, bärplockning och bärrens värde av hållbarhetsrapporten.
Projektet finansieras med ett miljon från Naturvårdsverket på närmare 300 000 kronor. Med i styrelsen för projektet finns också representanter från SLU och skogens skolor.
– Målet på sikt är att få fler medborgare att besöka skogen för att plocka bär, vilket

skulle ge starkt lokal ekonomiskt och arbete råvaror. Deltagarna ska få lokal kunskap om allemansrätten, bärplockning och bärrens värde av hållbarhetsrapporten.
Projektet finansieras med ett miljon från Naturvårdsverket på närmare 300 000 kronor. Med i styrelsen för projektet finns också representanter från SLU och skogens skolor.
– Målet på sikt är att få fler medborgare att besöka skogen för att plocka bär, vilket

[Nytt projekt ska öka intresset för bärplockning - Norran](#)

Paola's Larsson i Skogen i Norra

Jakob Östlund och Biraren Maria Boström.

Maral Sanner instruerar eleverna Paola's Larsson, Liam Angren och Jakob Östlund.

Days för rensning av bären.

Kalle fötter får ny värme vid eldstaden.

PHOTO LARS ROSTVEDLUND

Willem Lindback njuter sig med de blåbärrarna.

Grundskoleelever får lära

GLOMMERSTRÄSK
I ett pilotprojekt får elever i Arvidsjaur och Glommersträsk på olika sätt lära sig mer om allemansrätten och bärplockning. Under ledning av experter inom området testas de att plocka skogens läckerheter.

Vid skolorna i Glommersträsk har alla elever fått lära sig om allemansrätten och bärplockning. En

det har sigt med den heta bärplockningen som lärare från Bärens Hus i Glommersträsk.
Bo Lundmark, ordförande i Bärens Hus, presenterar uppdraget av dagens ledare Gun Lindback. Berättar om allemansrätten, bärplockning och bärens värde berättar Bo Lundmark.
Eleverna har tidigare varit på skogsdag i Skogen i Norra och på skogsdag i Skogen i Norra. De har också varit på skogsdag i Skogen i Norra.

plockning under ledning av experter inom området. Eleverna i Glommersträsk och Arvidsjaur får lära sig om allemansrätten och bärplockning. Under ledning av experter inom området testas de att plocka skogens läckerheter.
Efter introduktionen ger sig eleverna ut i skogen. Först blir dagen en introduktion till allemansrätten och bärplockning. Sedan får eleverna gå ut i skogen och plocka bär. Efter lunch blir det en introduktion till allemansrätten och bärplockning. Sedan får eleverna gå ut i skogen och plocka bär.
Efter en timme i skogen är det dags för rensning. En del av eleverna har tidigare be-

sig bärplockningens konst

na hur de ska hantera plockarna.
"Gallret ska vara på under- sidan av löven. Lägga ut rötterna mot vägen och vända löven mot vägen. Sedan ska de lägga ut rötterna mot vägen och vända löven mot vägen. Sedan ska de lägga ut rötterna mot vägen och vända löven mot vägen."
Maral Sanner berättar att om man står plockaren genom hela livet, måste bären och skogen bli en del av livet. Det gäller att fylla plockaren i skogen. En del av eleverna har tidigare be-

den här som eleverna har med sig.
En del arbetar grundligt med varje tina rötter och andra rör sig snabbt från tina till tina.
Det handlar nog mest om en personlig utveckling, säger Cecilia Wollberg. Berättar om en av informationerna i projektet.
Efter en timme i skogen är det dags för rensning. En del av eleverna har tidigare be-

gen sig tillbaka till skogen som där de landstark vänt.
Längden är ett av de som är viktigast. Längden är som också heter längden. Längden är ett av de som är viktigast. Längden är ett av de som är viktigast. Längden är ett av de som är viktigast.
Efter ett halvt timme är det dags för rensning av bären. Lina har tagit sig på det runda rensningsfältet. Lina har tagit sig på det runda rensningsfältet. Lina har tagit sig på det runda rensningsfältet.
Det finns så mycket mer än bär i skogen. Det finns så mycket mer än bär i skogen. Det finns så mycket mer än bär i skogen.
Lars Westerlund berättar om bärplockningen i Skogen i Norra.

Elever får lära sig bärplockningens konst - Norra

Slutrapporten distribueras:

- till deltagande klasser, politiker och tjänstemän i Arvidsjaurs kommun
- till Norra – och Västerbottens kansli för livsmedelsstrategierna (Länsstyrelsen Norrbotten och Region Västerbotten)
- via mail till lärare som bokar en skogsdag om Allemansrätten med Skogen i Skolan Norrbotten
- via webbsidorna
www.barens-hus.se
www.skogeniskolan.se
www.slu.se
www.arvidsjaur.se
www.fairchain-h2020.eu
- Sociala medier, Facebook: Skoglig samverkan i Norrbotten och Bärens Hus

Glommersträsk

Uppföljning och utvärdering

Utvärdering av aktiviteter i skolorna

Projektgruppens observationer vid informationsaktivitet i klassrum:

Ringeskolan 5c

- Lite segt och veligt. Osäkert.
- Barnen tappade fokus efter 20-25 minuter, under frågorna.
- Lågt ljud på filmerna. Prata högre.
- Mer engagemang för att entusiasmera mera.
- Kanske ställa sig upp istället för att räcka upp handen? Eller blir det bara stökigt?
- Enklare frågor, enklare språk (svårt att fråga om de tror att man kan förändra bäruppköparbranschen). En del svåra ord/språk; kommers, bäruppköpare, förädla.
- Följa bilderna

Ringelskolan 5b:

- Bättre fokus under frågesporten
- Lättare att hänga med.
- Lite ofokus i slutet.
- Svåra ord: indikation, lokalisera, enhet.

Ovanstående observationer från första dagen utgjorde grund för förbättringar och utveckling kommande pass.

Klasserna i Arvidsjaur uppmanades att formulera slogans om bärplockning och följande lämnades in:

Inlämnade förslag på slogans:

- ❖ *Sköna bär är en riktigt bra affär!*
- ❖ *Bär i filen ger dig dagens feeling!*
- ❖ *Några bär om dagen är bra för magen!*
- ❖ *Kolla här, jag plockar bär, inga besvär, se och lär!*
- ❖ *Bären i naturen kan bli en röing (500 kr-sedel) i fickan!*
- ❖ *Köp bär för god dessert!*
- ❖ *Plocka bär, man kan bli kär!*

Klassen med bästa slogan har utsetts. Vinnaren blev **-Kolla här, jag plockar bär, inga besvär, se och lär!** Vinnarna belönas med pris i form av bärrussin.

10 frågor om allemansrätten (bilaga 3) ställdes i klassrummen.

Synpunkter på bärplockningsaktivitet i skogen

Arvidsjaur åk 6-8

Oväntat intresserade och flitiga elever som letade och plockade bär trots dålig bærtillgång. De flesta var villiga att också rensa bären. Många ville få med bären hem. 6:e klasserna var mer aktiva och peppade än 8:e klasserna. De äldre barnen var också sämre utrustade (inga stövlar, få med regnkläder trots att lärarna sagt till). Få klagomål trots att det regnade en hel del under tisdagen. Lärarna var generellt väldigt positiva.

Glommersträsk

Deltagande:

Måndag förmiddag 15 elever och på eftermiddagen 14 elever

Tisdag förmiddag 20 elever och på eftermiddagen 17 elever.

Onsdag förmiddag med åk 8 var halva klassen sjukanmäld. 8 elever deltog.

Onsdag eftermiddag med åk 6 deltog 15 elever (2 sjukanmälda, 2 lediga).

Torsdag deltog 15 elever från Glommersträsk skola.

Sammantaget 104 elever som deltog.

Trots regnigt väder och dålig utrustning var det få som klagade över att de frös men många satt gärna vid elden under samlingarna. Ett fåtal hade med sig hink och bärplockare. Utrustning fanns att låna, så alla kunde prova att både plocka och rensa bär. De mest entusiastiska rensade bär till fler påsar. På frågan vad de skulle göra med bären svarade några att de skulle sälja dem till föräldrar/mor- eller farföräldrar, och de verkade också ha koll på vad marknadspriset låg (typ 50-60 kr/ kg för rensade lingon). Några elever riktade in sig på blåbär med tanke på att baka muffins samma eftermiddag.

Inlämnade synpunkter från klass 6C

- ✓ Det var roligt men alldeles för lite bär, hitta bättre ställen
- ✓ Skönt att få röra på sig
- ✓ Skönt att göra något annat än att ha lektion
- ✓ Roligt men tyvärr dåligt väder
- ✓ Det var gott att få prova både saften och juicen

Inlämnade synpunkter från klass 8:1

Bra:

- ✓ Skönt att vara ute
- ✓ Saften var god
- ✓ Fick röra på sig -motion

Att tänka på till nästa gång:

- Kanske lite längre utanför Arvidsjaur
- Kanske komma ut lite tidigare- mera bär att plocka, och kanske det finns blåbär
- Fylla tiden med mera uppgifter och stationer
- Varför inte en heldag
- Grilla korb, eller bullar till saften.

Inlämnade synpunkter från klass 8:2

Bra:

- ✓ Vara ute
- ✓ Bär att ta hem
- ✓ Det var god saft
- ✓ Det var roligare än vanliga lektioner
- ✓ Kul med något annat
- ✓ Det fanns mycket bär

Att tänka på till nästa gång:

- Det var långt från skolan
- Det fanns lite bär då en annan klass redan plockat
- Det hade varit bättre med olika platser varje dag

Glommersträsk

Information till de utländska bärplockarna

Gruppen ukrainare upplevde informationsaktiviteten positiv och den gjorde att de kände ökad delaktighet och betydelse. Gruppens svar på ställda frågor om allemansrätten visade att kunskapsnivån var god.

Information till allmänheten via öppet hus

Öppet-Hus-helgen genomfördes i samverkan med Gallejaur-dagarna vilket både gav konkurrens och synergier mellan aktiviteterna. Annonseringen hade kunnat vara mer omfattande och i bättre tid men de besökare som kom upplevdes intresserade och positiva.

SLU's utvärdering

Allemansrätten är ett återkommande tema i undervisningen i grundskolan och enligt berörda lärare är det något som tas upp varje år. Genom att delta i detta projekt har det fått en extra tyngd och fler dimensioner har lyfts. Frågor om skogsbären som ett "gratis" livsmedel och en resurs för familjen, hur de kan förädlas och hur de kan vara en möjlig inkomstkälla illustrerades och diskuterades. De som besökte Bärens hus fick även lära sig om bärens betydelse i den lokala ekonomin historiskt sett. Konceptet "Allemansrätt & Bär i kombination med Inne & Ute aktiviteter" har varit uppskattat och fungerat väl pedagogiskt enligt medverkande lärare. De menar även att det finns en stor utvecklingspotential om man involverar fler ämnen/ämneslärare, t ex biologi, företagande, hemkunskap, idrott, samhällskunskap och slöjd, Det gäller framförallt högstadielklasserna där ämneslärarna har ett relativt sett större ansvar i utformningen av undervisningen.

"Att vara ute och röra på sig är också en del i det pedagogiska uppdraget, liksom att göra ett studiebesök varje år, i år blev det på Bärens Hus." (lärare)

Kopplingen till Skogen i Skolan har också varit till ömsesidig nytta, och från deras sida ser man att det finns utvecklingsmöjligheter i att "lära om skogen i skogen". Till exempel skulle man tydligare kunna visa på hur olika skogstyper och skogsskötsel påverkar bärstillgången. För Skogen i Skolans del har det även varit värdefullt att samverka, inte bara med skolan utan även med en lokala aktör utanför det traditionella skogsbruket (d v s Bärens Hus) och det har givetvis även inneburit att Skogen i Skolan blivit mer närvarande i Arvidsjaur.

"Att få kroka arm med andra föreningar och aktiviteter som tillför fler perspektiv, t ex lokalsamhällets nytta, är värdefullt för vår verksamhet." (Skogen i Skolan)

Det av Friluftsrämjandet framtagna "Spelet om Allemansrätten" fungerade bra som stimulus-material i klassrumsmiljö, för att tillsammans med eleverna resonera kring olika aspekter om vad som är tillåtet eller inte. Däremot lämpar det sig inte för att testa elevernas kunskaper före och efter genomförd informationsinsats. Många av frågorna lämnar utrymme för tolkningar, vilket givetvis stimulerar till diskussion, men ett ja-eller-nej-svar kan därför inte heller entydigt bedömas som rätt eller fel. Projektledningen, som körde frågespelet vid informationsaktiviteterna i klassrummen, la sig också vinn om att förklara varför och i vilket sammanhang som det ena svaret är mer rätt än det andra. Ett sätt att utveckla inläringen avseende allemansrätten kan vara genom t ex en gruppuppgift kring något dilemma/frågeställning där eleverna kan resonera kring "rätt och fel" beteende. På motsvarande sätt användes 10 utvalda frågor för en tipsrunda under utomhusaktiviteten med bärplockning. Även här fungerade det som ett stimulus-material för dialog och en gruppaktivitet, men inte i någon högre grad som kunskaps-mätning. Noteras kan dock att några elever uttryckt att de lärt sig mycket av tipsrundan:

"Tipsrundan var rolig och man lärde sig mycket" (elev)

Glommersträsk

Den nya kunskapen om elevernas syn på allemansrätt och hållbar bärplockning som projektgruppen skaffat sig bygger i första hand på deltagande, interaktion och observation under de genomförda aktiviteterna. Från en klass har också kommit in skriftliga synpunkter på dagen, vilka ur måluppfyllelsesynpunkt kan sammanfattas med att kombinationen bärplockning och allemansrätt fungerat bra rent tematiskt och att även kombinationen inne-och ute aktivitet fungerat. Detta bekräftas av övriga lärare.

Det som framförallt verkar har stimulerat elevernas intresse för tema-kombinationen var "miljöombytet", d v s att få komma ut i skogen och röra på sig. I fallet med Glommers-skolan ingick även ett besök på Bärens hus, något klasserna i Arvidsjaur sade sig sakna.

"-Jag tyckte att bärens dag var rolig. Det var väldigt bra att vi fick vara ute och röra på oss och samtidigt få friskluft." (elev)

"-Att göra saker ute är 10 ggr bättre/effektiva än inne; fastnar bättre/mer motiverande." (lärare)

Av såväl deltagande observationer som skriftliga kommentarer framgår att mängden bär har betydelse för intresset av tema-kombinationen.

"-Jag tyckte det var bra att om man inte hade fått ihop så mycket bär fick man ändå rensa och ta hem lingon." (elev)

Det var därför förutseende ock klokt av projektledningen att ta med en låda orensade lingon för att ha tillräcklig mängd vid rensningsmomentet och att eleverna fick ta med hem allt de rensat. En relaterad synpunkt från både lärare och elever var att det vore bättre att lägga bärplockar-aktiviteten i anslutning till skolstarten så att barnen även kunde plocka blåbär. Det kunde även vara bättre ur pedagogisk synpunkt att lägga inomhus-aktiviteten (direkt) efter plockningen och göra den lite mer aktiv genom någon form av övningsuppgift. Från projektledningens sida konstateras att problemet med att hitta bra bärmarker inom gång- eller cykelavstånd från skolan gjorde att det blev för lite bär att plocka för de klasser som kom sist och det påverkade motivationen bland eleverna.

"-Det måste finnas budget för att kunna bussa eleverna." (projektledningen)

Att barnen får med sig bär hem har förhoppningsvis även bidragit till att intressera och uppmuntra föräldrarna till bärplockning som ett sätt att bidra till hållbar konsumtion och livsstil, vilket projektledningen sett som ett långsiktigt mål. Lärarna menar att detta är särskilt viktigt för de barn som annars inte kommer sig ut i skog och natur. Att det är stora skillnader i naturumgänget märks inte minst på hur väl utrustade (eller inte) eleverna kom till utedagen, något som potentiellt skulle kunna vara ett problem för lärarna. Men som en lärare uttryckte saken:

"-För oss lärare innebär det visserligen lite extraarbete med att förbereda barnen (ha med sig extra grejer), men väl ute i skogen fungerade allt jättebra." (lärare)

Avseende målgruppen nysvenskar/inresta bärplockare och den informationsaktivitet som genomförts för en grupp bärplockare från Ukraina, har det största värdet inte varit förmedling av ny kunskap om allemansrätten och hur man plockar bär skonsamt och effektivt. Detta kunde gruppen redan. Det främsta värdet av aktiviteten har varit att bärplockarna känt att de ingår i ett större sammanhang där hållbarhetsfrågorna är viktiga och att kvaliteten på deras arbete har betydelse för kvaliteten på de bärprodukter som tillverkas och som andra sedan äter och dricker. För att nå dem och genomföra

Glommersträsk

aktiviteten har samverkan med Bostad Lappland varit avgörande. På motsvarande sätt har samverkan med Skogen i Skolan Norrbotten varit viktig för att nå ut till skolorna. Även med avseenden på integration och ömsesidigt erfarenhetsutbyte finns stora utvecklingsmöjligheter.

”-En önskedröm vore en gemensam plocknings-aktivitet för de ukrainska barnen och de svenska barnen” (Bostad Lappland).

Sammanfattning

Det går bra att genomföra en bärplockaraktivitet på en halv dag. Övningen fungerar även för de minsta barnen. Yngre barn är generellt mer intresserade än elever i årskurs 8. Motivationen påverkas märkbart av tillgången på bär och väder. En grupp tog initiativ till att söka upp ett nytt område på andra sidan vägen i Arvidsjaur (bad om lov först) och belönades med att hitta lite mer bär.

Pilotprojektet har fungerat väl, och med insamlade erfarenheter och synpunkter kan metod och upplägg inför kommande år utvecklas.

Vi upplever att aktiviteterna har varit uppskattad av både elever och lärare. Barnen upp till åk 6 var mer aktiva och intresserade.

Även deltagare i gruppen utländska bärplockare och allmänheten vid öppet hus är viktiga målgrupper som berikats av aktiviteterna.

Uppnått resultat

Alla uppsatta mål har genomförts med råge. Genomförd frågesport och tipsrunda med samtliga grupper visar att skoleleverna generellt har goda grundläggande kunskaper om allemansrätten. Gruppen utländska bärplockare har viss erfarenhet sedan tidigare så även de hade bra baskunskaper.

Metoden i projektet att kombinera teori och praktik var lyckad och praktikdelen uppskattades särskilt eftersom det ofta är brist på praktiska moment i dagens skola.

Projektmål:

- få fler unga och lokala personer att intressera sig för naturen och utnyttja dess utbud av både hälsofrämjande utevistelser och ätbara råvaror. Dessa ska få ökad kunskap om allemansrätten, bärplockning och bärens värde.

Resultat: Totalt 165 personer har deltagit i genomförda aktiviteter varav 104 st var skolelever. De har aktivt deltagit i frågesport och tipsrunda om allemansrätten och bärplockning, praktiskt moment i skogen och diskussion om hur bär kan förädlas och användas. Den praktiska skogsupplevelsen uppskattades särskilt eftersom många generellt inte vistas i skogen kontinuerligt. Rensningen av bär var en ny erfarenhet för flertalet och resultatet i form av bär i påse att ta med hem, väckte nytt intresse för bakning/förädling hemma.

- minst 6 skolklasser och en grupp nysvenskar ska ha fått information och kunskap enligt ovan

Resultat: 7 grupper med skolelever fick information samt 1 grupp utländska bärplockare och allmänhet vid öppet hus. I skolklasserna medverkade även nysvenska elever.

- få fram ny kunskap om målgruppernas syn på allemansrätt och hållbar bärplockning via genomförda enkäter och miniworkshops

Glommersträsk

Resultat: Kunskapen har förmedlats men metod och pedagogik kan utvecklas för att nå fram på ett ännu bättre sätt vid kommande aktiviteter.

- mål på sikt, att få fler medborgare att besöka skogen för att plocka bär, vilket skulle ge stärkt lokal ekonomi och stora hälso- och miljövinster

Resultat: Grunden har lagts genom ovan nämnda aktiviteter och förhoppningen är att intresset ska växa och spridas till fler samt att vi får utveckla verksamheten och genomföra nya insatser kommande år.

Tips och erfarenheter inför framtida aktiviteter

- Utveckla frågor som ytterligare förtydligar och väcker intresse för allemansrätten med koppling till bärplockning, bärförädling och bärens värde. Tex via ett Kahoot.
- Nyttja befintligt material och läromedel om Allemansrätten från Skogen i Skolan vid introduktion/presentation av aktivitet ute i skogen.
- Utveckla ett bättre och mer standardiserat manus över vad som ska sägas vid information i skolor eller till olika målgrupper.
- Utarbeta en tydligare inledande instruktion om hur man gör för att plocka bär med bärplockare. Vad som är bra att tänka på för att minimera skräp, inte skada plantorna och bli effektiv.
- Se till att allas medhavda hinkar, plockare och rensare är märkta med namn.
- Inköp av fler professionella bärplockare och rensare att låna ut.
- Se till att någon tar med påsar till plockade bär och kassar till plockat skräp, för smidig hemforsling.
- Ordna budget för att bekosta en buss från skolorna i tätorten till bärrikt område. Gärna i kombination med ett besök vid Bärens Hus i Glommersträsk och kanske ett pass med bärförädling i Glommersbärs lokaler. Sammantaget finns underlag för en heldagsaktivitet.
- Kombinera utbildning om bärplockning/allemansrätt med att plocka skräp i naturen.
- Informera och diskutera mer om hur bären kan förädlas, recept, tips och företagande (framtida arbetstillfällen).
- Fler kompletterande aktiviteter genom samarbetet med Skogen i Skolan bör undersökas.
- Utveckla de naturliga kopplingar som finns mellan bärplockning och skolämnen som hemkunskap, entreprenörskap, NO, SO, Idrott. Ett övergripande tema att införliva är de globala hållbarhetsmålen och Agenda 2030. Kanske ett förberedande projektarbete i skolan innan plockning?

Bilagor

Glommersträsk

Bilaga 1 Inbjudan till skolorna

Inbjudan till projektsamarbete 2022

När:

maj 2022

september 2022

Målgrupper i Arvidsjaur samt Glommersträsk:

årskurs 5 (årskurs 6 till hösten)

årskurs 7 (årskurs 8 till hösten)

Max antal skolklasser: 6

Vi skickar er en inbjudan att medverka med er skolklass i ett projekt som är finansierat av Naturvårdsverket. Detta projekt drivs av den ideella föreningen Bärens Hus i Glommersträsk. Samverkanspartner under projektet är bland annat Skogen i Skolan Norrbotten.

Syfte: att informera och entusiasmera unga och intresserade lokala personer om naturen och om Allemansrättens betydelse för nyttjande av naturen som resurs för friluftsliv, bärplockning, råvaruförsörjning m.m.

Målet är att fler ska bli intresserade av naturen, förstå Allemansrättens alla delar och nyttja naturens hälsofrämjande utbud i form av fritidsaktiviteter som till exempel bärplockning samt att förstå bärens värde.

Målgruppen är barn och unga och i den gruppen även nysvenskar

Projektet genomförs med riktade insatser i maj samt september 2022 i grundskolans årskurs 5 samt 7. Eleverna går då i årskurs 6 och 8 hösten 2022.

Första tillfället innebär ett besök från föreningen till skolan för information om projektet, hur man plockar bär utan att skada naturen, om Allemansrätten samt en miniworkshop med diskussionsfrågor.

Andra tillfället (september 2022) innebär besök i skog och mark tillsammans med representanter för föreningen samt Skogen i Skolan. Där får eleverna plocka bär tillsammans samt även rensa sina egna bär.

Vill din skolklass vara med? Detta medför ingen kostnad för skolan. OSA senast fredag 5 maj 2022. Kontakta någon av nedanstående personer. Ange årskurs, antal elever samt skola.

Bo Lundmark, ordförande Bärens Hus
brannbergbo@gmail.com Mobil: 070-246 86 93

Ewa Marie Zetterkvist, regionsamordnare Skogen i Skolan
skogligsamverkanbd@gmail.com Mobil: 070-376 01 36

Bilaga 2 Manual för information i skolorna

Presentation allemansrätten och skogens bär i skolklass åk 5-7, 45-50 min

- 5 min Kort inledning o presentation
- 5 min Har klassen redan haft undervisning om allemansrätten? I så fall kör vi en repetition! Filmvisning tid 4:30 Allemansrätten – inte störa inte förstöra | Naturvårdsverket <https://www.youtube.com/watch?v=4VgQftNw57o>
- 10 min -Ni kanske kan mycket mer? Ska vi kolla? 10 frågor, gemensamt hela klassen <https://www.friluftsförbundet.se/spelet-om-allemansratten/>
- 5 min Hur många av er har plockat bär, upp med en hand? Vad gäller då? Kort diskussion
- 5 min Visa film 3:41 av Naturhistoriska riksmuseet om Allemansrätten bär <https://www.youtube.com/watch?v=xFlvzdGoQxs>

Dela ut folder <https://www.naturvardsverket.se/om-oss/publikationer/8500/barplockare-i-sverige/>

Bärplockare i Sverige

Välkommen i den svenska naturen!
 I Sverige är det tillåtet för alla att vistas i skog och mark och plocka vilda bär som blåbär, lingon och hjonron. Vi kallar det allemansrätten. Den betyder också att vi måste vara försiktiga och inte störa den bosatta befolkningen, andra som umfarar naturen eller djur. Vi får inte heller skada naturen eller något som andra äger. Vi kan sammanfatta det med att inte störa, inte skada.

Som bärplockare i Sverige har du stor nytta av att känna till några viktiga regler:

Boendes rätt att vara ostörd
 För att inte störa så som bär i området är det inte tillåtet att vara eller passera alldeles nära gårdar och bostadshus. Inte heller får man passera över plantskog, åkrar eller annan mark med grösor.

Bär i naturen
 Du får plocka vilda bär som lingon, blåbär och hjonron. Självklart är det förbjudet att ta bär, frukt, grönsaker och liknande i trädgårdar eller odlingsgr. Det är heller inte tillåtet att hugga ner träd eller buskar, bryta grenar, ta näver eller på annat sätt skada träd.

Tält och husvagn
 Du får tälta i naturen någon natt med enstaka tält. Tänk på att hålla avstånd till bostadshus. För att tälta längre tid på camping

plats krävs markägarens tillåtelse. Det är inte tillåtet att campa på jordingsställade bostadshus, i parker och annan naturmark nära till bebyggelse. Markägarens tillstånd krävs för att ställa upp husvagn.

Det får inte köras in på väg med förbuds skylt mot motortrafik. P-platser och rastplatser vid allmän väg är till för rast och vila, inte för övernattnin. Ofta är det förbjudet att stå över natten på vägnans rastplatser. För övernattnin finns många campingplatser i Sverige med rimliga priser.

Inte tillåtet köra i terrängen
 Det är inte tillåtet att köra med motorfordon i terrängen. Som terräng räknas all naturmark utanför väg. Man får alltså inte ställa upp sin bil eller husvagn på till exempel en strand, ång eller naturmark. Det är också tillåtet att tillfälligt stanna i omedelbar anslutning till vägen, där man inte skadar marken eller är en fara för trafiken.

Ta hand om skräpet
 Att skrapa ner utombus är inte tillåtet. Den som skrapar ner eller lämnar kvar skräp i naturen kan dömas till böter eller fängelse. Sopor och skräp kan lämnas i sopkärl vid vägnans rastplatser.

Viktigt med eldningsförbud på sommaren
 Som bra råd till en liten tipslista får man ta

plintor och loftar på marken. Men det är vanligt med eldningsförbud under sommaren. Då är all öppen eld förbjuden, även i jordingsställade ekställen. Släng aldrig cigarettreppor i skogen! Det är förbjudet och orsakar många skogsbränder. Elda inte direkt på bergkällar – de spricker sönder! Den som bryter mot eldningsförbud eller är ovaccin med eld kan dömas till böter. Lämna inte spår efter elden i form av eldstad eller liknande. Turistbyrå kan ge besked om eldningsförbud.

Organiserad bärplockning
 Arrangörer av organiserad bärplockning har ett stort ansvar och det bästa är att arrangören pratar med markägaren i förväg. Att plocka bär är tillåtet enligt allemansrätten, även i stor skala och för försäljning. Men det får inte innebära oerömliga problem för markägaren.

Arrangörer – prata med markägaren!
 För att undvika problem ska uppstå är det väldigt vordfullt att arrangören pratar med markägaren, lämsstyrelsen och kommunen innan verksamheten startar. Det finns stora krav på den som arrangerar organiserade aktiviteter på annan mark.

- Skaffa nödvändiga konskaper
- Välj lämplig plats
- Genomför skydds- och försiktighetsåtgärder
- Informera deltagarna om allemansrätten

Mer information
www.naturvardsverket.se/allemansratten

- 5 min Varför ska man plocka bär? Kort diskussion
- 10 min Känner ni till Bärens Hus och Glommersbär? Kort presentation av bärens historia, nytta, museet och Glommersbärs verksamhet.
- 5 min Skulle ni vilja testa att plocka bär och ta hand om dem till hösten? Om inte, varför då? Diskussion

Tack för idag, vi syns till hösten!

Bilaga 3 Sammanställning frågor i klassrum under våren

	Antal elever	Antal Ja	Antal Nej	Rätt svar	Antal Rätt	Procent rätt
Glommersträsk åk 4-6 (12 elever)						
1. Får du köra av vägen och parkera din fyrhjuling vid badstranden	12	8	4	nej	4	33%
2. Får en skolklass gå ut och tälta en natt i skogen var som helst?	12	3	9	nej	9	75%
3. Är det förbjudet att slänga cigarettfimpar i skogen	12	12	0	ja	12	100%
4. Kan det vara förbjudet att spela hög musik på badstranden?	12	10	2	ja	10	83%
5. Gäller allemansrätten även utländska turister och flyktingar	12	12	0	ja	12	100%
6. Får en markägare spärra av en badplats med staket?	12	11	1	nej	1	8%
7. Får en markägare förbjuda hundar på sin mark?	12	12	0	nej	0	0%
8. Får du passera nära ett hus om den som bor i huset är bortrest?	12	3	9	nej	9	75%
9. Får du bara precis var som helst?	12	2	10	nej	10	83%
10. Får du göra upp eld för att grilla korv på annans mark?	12	10	2	ja	10	83%
Ringelskolan 5c						
1. Får du ta med en hund in i en hage med djur?	15	0	15		15	100%
2. Får markägare köra 4-hjuling på egen mark	15	14,5	0,5		14,5	97%
3. Är det tillåtet att passera igenbommad sommarstuga?	15	1	11		1	7%
4. Är det tillåtet att plocka bär till försäljning på annan mark?	15	5	8		5	33%
5. ?	15					0%
6. Får du passera nära ett hus om den som bor i huset är bortrest?	15	10,5	3		3	20%
7. Är allemansrätten flera hundra år gammal=	15	3,5	8		3,5	23%
8. Är det tillåtet att ta näver, bryta grenar från levande träd?	15	0,5	13		13	87%
9. Är det tillåtet att bygga en mountain-bike led?	15	3	5		5	33%
10. Är det tillåtet att cykla i skogen?	15	9	4		9	60%
Ringelskolan 5b						
1. Får du köra av vägen och parkera din fyrhjuling vid badstranden	19	5	14		14	74%
2. Gäller allemansrätten även utländska turister och flyktingar	19	19	0		19	100%
3. Får du åka skridskor på isen nära hus?	19	9	4		9	47%
4. Får du göra upp eld för att grilla korv på annans mark?	19	9,5	8		9,5	50%
5. Kajak vid annans brygga?	19	18	1		18	95%
6. Olika regler för olika typer av cyklar?	19	3	16		16	84%
7. Är det tillåtet att ta näver, bryta grenar från levande träd?	19	0	19		19	100%
8. Får markägare förbjuda ridning på enskild mark?	19	14	5		14	74%
9. Är det tillåtet att cykla i skogen?	19	19	0		19	100%
10. Är det förbjudet att slänga cigarettfimpar i skogen	19	19	0		19	100%
Ringeskolan 5 a						
1. Fika i en hage med djur?	18	16	2		16	89%
2. Gena över en åker på hösten?	18	0	18		0	0%
3. Får markägare hindra bär - svamplockare?	18	16	1		1	6%
4. Gena över åker vid midsommar?	18	18	0		0	0%
5. Är det tillåtet att ta näver, bryta grenar från levande träd?	18	0	18		18	100%
6. Får man använda omkullblåsta träd tillved?	18	17	1		1	6%
7. Stor markerad tomt , = inga besökare?	18	4	11		11	61%
8. Får du elda var du vill?	18	0	18		18	100%
9. Får du ta in en hund i en hage med djur?	18	0	18		18	100%
10. Är det tillåtet att ta näver, bryta grenar från levande träd?	18	18	0		18	100%
Fridhems skolan 7:2						
1. Får du köra av vägen och parkera din fyrhjuling vid badstranden	20	0	20		20	1
2. Om jag har stängsel eller staket runt min jättestora tomt så får väl ingen gå in där?	20	5	15		5	25%
3. Får du åka skridskor på isen nära hus?	20	20	0		20	100%
4. Får du fika i en hage med djur?	20	13	7		13	65%
5. Får en skolklass gå i skogen och tälta var som helst?	20	11	9		9	45%
6. Sist vi var i skogen tog min kompis med ett fåtal stenar hem. Får man verkligen det?	20	19	1		19	95%
7. Får du rida överallt på annans mark?	20	2	18		18	90%
8. Får du plocka vilda blommor du vill ha till midsommar?	20	2	18		18	90%
9. Får du göra upp eld för att grilla korv på annans mark?	20	5	15		5	25%
10. Får du gå över en jättestor tomt där huset skymtar långt bort?	20	20	0		20	100%
Fridhems skolan 7:1						
1. Får en markägare köra sin 4hjuling genom skogen?	17	17	0		17	100%
2. Får du passera ett hus om det är en sommarstuga som tydligt är igenbommad?	17	5	12		5	29%
3. Får markägare förbjuda ridning på enskild mark?	17	17	0		17	100%
4. Får en skolklass gå i skogen och tälta var som helst?	17	8	9		9	53%
5. Får du plocka vilda blommor du vill ha till midsommar?	17	0	17		17	100%
6. finns det olika regler för olika typer av cyklar i allemansrätten?	17	12	5		12	71%
7. Får du plocka äpplen från en ödetomt i skogen?	17	2	15		2	12%
8. Får en markägare hindra någon att plocka bär eller svamp på hans mark?	17	3	14		14	82%
9. Om jag har stängsel eller staket runt min jättestora tomt så får väl ingen gå in där?	17	0	17		0	0%
10. Får du elda var du vill?	17	3	14		14	82%
Fridhems skolan 7:3						
1. Får du rida överallt på annans mark?	15	0	15		15	100%
2. Tillåter allemansrätten att du bygger men mountainbike led med hopp och andra utmaningar?	15	0	15		15	100%
3. Får du lägga till med din kajak vid någon annans brygga?	15	14	1		14	93%
4. Din familj ska bygga en stenmur. Får du plocka stenar på annans mark?	15	1	14		14	93%
5. Sist du vr på stranden tog en kompis med ett tiotal vackra småstenar med sig hem- fick vi ta dem?	15	7	8		7	47%
6. Får en markägare förbjuda hundar på sin mark?	15	15	0		0	0%
7. Får du gå över en jättestor tomt där huset bara skymtar bort?	15	6	9		6	40%
8. Gäller allemansrätten även utländska tureiser och flyktingar?	15	15			15	100%
9. Jag har ett hus byggt på ett område som är 40 fotbollsplaner stort och jag anser att det är min tomt. Då slipper man väl objudna besökare?	15	0	15		15	100%
10. Får en markägare köra sin 4hjuling genom skogen?	15	15	0		15	100%

Bilaga 4 Tipsrundan i skogen

- Fråga 1: Får du åka skridskor på isen intill ett hus som ligger nära stranden? **JA**, men respektera de som äger huset. Kom ihåg – inte störa, inte förstöra!
- Fråga 2: Gäller allemansrätten även utländska turister och flyktingar? **JA**, den gäller alla som befinner sig i Sverige, oavsett medborgarskap.
- Fråga 3: Får du köra av vägen och parkera din fyrhjuling vid badstranden? **NEJ**, det är förbjudet att köra motorfordon i terräng.
- Fråga 4: Får en markägare hindra någon från att plocka bär eller svamp på hens mark? **NEJ**.
- Fråga 5: Får du cykla i skogen? **JA**, men kom ihåg – inte störa, inte förstöra.
- Fråga 6: Får du passera nära ett hus om det är en sommarstuga som är tydligt igenbommad? **JA**, det viktiga är att du inte stör någon.
- Fråga 7: Kan du hamna i fängelse om du skräpar ner? **JA**, du kan få böter eller fängelse i högst två år.
- Fråga 8: Får du använda omkullblåsta träd som ved till elden? **NEJ**, du får endast plocka lösa grenar från marken.
- Fråga 9: Får du göra upp eld för att grilla korv på annans mark? **JA**, men bara om du kan förhindra att elden sprider sig. Och självklart får du inte göra upp eld om det är eldningsförbud.
- Fråga 10: Får du tälta i en hage om djurbetar där? **JA**, men du får inte mata eller störa djuren, inte heller lämna kvar matrester eller skräp.

Fråga 2 var den fråga som nästan alla svarade rätt på, medan flertalet svarade fel på fråga 8.